Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	113 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2022/8348	17.10.2022

Viite
Kirjallista lausuntoa koskeva 14.10.2022 päivätty pyyntönne

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
FI-00102 EDUSKUNTA

stv@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Lakimies Marcus Söderholm, +358 (0)18 25000 (vaihde)
marcus.soderholm@regeringen.ax

Asia

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta, HE 190/2022 vp

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi 13.10.2022 Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta kirjallisen lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan teknisiä muutoksia, jotka johtuvat hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä. Perjantai-iltapäivällä 14.10.2022 maakunnan hallitus sai tietää, että valiokunta muutti aikatauluaan, ja että lausunto olisikin annettava jo viimeistään maanantaina klo 12 eikä keskiviikkona klo 12, kuten aiemmin oli ilmoitettu. Maakunnan hallituksen mielestä on valitettavaa, että lausunnon antamisen ajankohtaa muutettiin näin lyhyellä varoitusajalla, ja että maakunnan hallitukselle ei annettu riittävästi aikaa esityksen läpikäymiseen kokonaisuudessaan.

Lainsäädäntövalta

Hallituksen esitys koskee sekä Ahvenanmaan että valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia oikeudenaloja. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 12 kohdan mukaan Ahvenanmaalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat terveyden- ja sairaanhoitoa muun muassa Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 29 kohdassa säädetyin poikkeuksin, joista käy ilmi, että valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ihmisten tarttuvia tauteja.

Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan mukaan niistä tehtävistä, jotka ihmisten tarttuvien tautien torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaan kuuluvat valtakunnan viranomaiselle tai kunnille, huolehtii maakunnassa maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomainen.

Maakunnan hallituksen lausunto

Maakunnan hallitus toteaa, että hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräisiin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp) antamassaan lausunnossa PeVL 18/2022 vp perustuslakivaliokunta totesi perusratkaisujen osalta näin:

"(9) Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että Ahvenanmaan itsehallinnon kannalta nyt ehdotettavaa lainsäädännöllistä järjestelyä asianmukaisempaa olisi säätää tarpeelliset muutokset itsehallintolakiin. Valiokunta pitää muutosten säätämistä tärkeänä. Tällaisten muutosten yhteydessä tulee lisäksi huolehtia sääntelyn kattavuudesta niin, että viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä eikä sääntelyyn jää aukkoja."

Myös maakunnan hallitus korostaa sitä periaatetta, jonka mukaan sääntelyn tulee olla mahdollisimman kattavaa, jotta viranomaisten toimivaltuudet olisivat selkeitä eikä sääntelyyn jäisi aukkoja. Maakunnan hallituksen mielestä nyt kun tartuntalakia päivitetään vastaamaan valtakunnan uutta toimintakenttää ja järjestämisvastuuta on tärkeää, että lainsääntö antaa vastaavaa selkeyttä myös koskien lain soveltamisen oikeusperustaa Ahvenanmaan viranomaisissa. Varsinkin, koska tämä lainsäädäntö tietyiltä osin koskee hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 24 kohdan mukaan kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan, ja joka lisäksi koskee myös perusoikeuksia.

Maakunnan hallitus toteaa lisäksi, että lakiehdotuksesta käy ilmi, että säännöksillä on tarkoitus ainoastaan säilyttää nykytila, ja että niillä ei ole tarkoitus antaa Ahvenanmaan maakunnalle mitään uusia tehtäviä. Lisäksi mainitaan, että oikeusministeriössä valmistellaan hallituksen esitystä, jossa ehdotetaan Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan muuttamista siten, että se olisi neutraali suhteessa valtakunnan tuleviin hallintouudistuksiin. Maakunnan hallitus toteaa, että maakunnan hallitus ja oikeusministeriö eivät ole vielä päässeet yhteisymmärrykseen siitä, miltä osin itsehallintolakia olisi muutettava. Tämä huolettaa maakunnan hallitusta, koska se tarkoittaa sitä, että ihmisten tartuntatauteja koskeva hallintovastuu siirtyy valtakunnalle 1.1.2023 alkaen. Ahvenanmaan maakunnan julkisen terveydenhuoltoviranomaisen oikeusperusta tartuntatauteja koskevien tehtävien osalta siis päättyy, jos ratkaisua ei löydetä viimeistään 31.12.2022.

Maakunnan hallituksen näkemykset

Itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan muuttamiseksi tarvittava laki on esityksen mukaan oltava hyväksytty tai vähintään hyväksyttynä lepäämään ennen kuin tartuntatautilain muuttamisesta annettu laki voidaan hyväksyä. Maakunnan hallitus toteaa jälleen, että tällä hetkellä ei ole sopimusta itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan muuttamisesta, ja että itsehallintolain muuttaminen edellyttää maakuntapäivien suostumusta. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on syksystä 2020 saakka muistutellut tästä ongelmasta useissa lausunnoissaan, ja on valitettavaa, että asiaa ei ole priorisoitu eikä siihen ole löydetty ratkaisua.

Maaneuvos — Veronica Thörnroos

Ministeri — Annika Hambrudd

TIEDOKSI
Ahvenanmaan maakuntapäivät, itsehallintopoliittinen lautakunta, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo.vnk@gov.fi
Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@gov.fi
Mia Mäkinen, sosiaali- ja terveysministeriö, mia.makinen@gov.fi
Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@gov.fi
Johan Ehn, Ahvenanmaan edustaja Helsingissä, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, kansanedustaja, mats.lofstrom@eduskunta.fi

Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	113 S3
Ärendenr	Datum
ÅLR 2022/8348	17.10.2022

Hänvisning
Er begäran om skriftligt yttrande 14.10.2022

Social- och hälsovårdsutskottet
FI-00102 RIKSDAGEN

stv@riksdagen.fi

Kontaktperson
Jurist Marcus Söderholm, +358 (0)18 25000 (växel)
marcus.soderholm@regeringen.ax

Ärende

Skriftligt yttrande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar rp 190/2022 rd

Ålands landskapsregeringen har 13.10.2022 och mottagit en begäran om skriftligt yttrande av riksdagens social- och hälsovårdsutskott angående regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar. I regeringens proposition föreslås tekniska ändringar som beror på lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet. På eftermiddagen fredag 14.10.2022 fick Landskapsregeringen information om att utskottet ändrade tidtabellen och att yttrande ska inkomma senast måndag klockan 12:00 i stället för onsdag 12:00 som det initialt var sagt. Landskapsregeringen ser det som beklagligt att man med så kort tidsvarsel ändrar tidpunkten för inlämnande av yttrande och att landskapsregeringen inte ges tillräckligt med tid för att gå igenom propositionen i sin helhet.

Lagstiftningsbehörigheten

Regeringens proposition berör rättsområden som hör till både Ålands och rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland hör hälso- och sjukvård till åländsk lagstiftningsbehörighet med de undantag som bland annat stadgas i 27 § 29 punkten i självstyrelselagen för Åland där det framgår att riket har lagstiftningsbehörighet för smittsamma sjukdomar.

Enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen för Åland ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor ankommer på en riksmyndighet eller på kommunerna i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan myndighet som anges i landskapslag.

Landskapsregeringens yttrande

Landskapsregeringen konstaterar att grundlagsutskottet i sitt utlåtande GrUU 18/2022 rd rörande Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 56/2022 rd) konstaterat följande angående de grundläggande lösningarna:

"(9) Med tanke på Ålands självstyrelse vore det dock lämpligare att i stället för att införa den föreslagna lagstiftningen skriva in de behövliga ändringarna i självstyrelselagen, påpekar grundlagsutskottet. Utskottet anser att det är viktigt att införa de här ändringarna. I samband med den här typen av ändringar bör man dessutom se till att regleringen är heltäckande så att myndigheternas befogenheter är tydliga och att det inte uppstår luckor i regleringen."

Principen om att regleringen är så heltäckande som möjligt så att myndigheternas befogenheter är tydliga och att det inte uppstår luckor i regleringen vill också landskapsregeringen betona. Då lagen om smittsamma sjukdomar uppdateras för att motsvara det nya verksamhetsfältet och organiseringsansvaret i riket är det enligt landskapsregeringen likaså viktigt att lagstiftningen ger motsvarande tydlighet i legal grund för tillämpning av myndigheter på Åland. Detta särskilt då regleringarna i lagstiftningen till vissa delar utgör administrativa ingrepp i den personliga friheten som enligt 27 § 24 punkten självstyrelselagen (1991:71) för Åland tillhör rikets lagstiftningsbehörighet och därtill berör de grundlagsenliga fri- och rättigheterna.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att i lagförslaget framgår att syftet med bestämmelserna är att endast bevara nuläge och att avsikten inte är att ge landskapet Åland några nya uppgifter. Vidare nämns att en regeringsproposition bereds av justitieministeriet med förslag till att ändra 30 § 9 punkten i självstyrelselagen för Åland så att denna är neutral i förhållande till kommande förvaltningsreformer i riket. Landskapsregeringen konstaterar att landskapsregeringen och justitieministeriet inte än nått en samsyn om till vilka delar självstyrelselagen borde ändras vilket bekymrar landskapsregeringen eftersom det betyder att förvaltningsansvaret för smittosamma sjukdomar hos människor från och med 1.1.2023 övergår till riket. Den offentliga hälso- och sjukvårdsmyndighetens legala grund för utförande av smittskyddsuppgifter på Åland upphör således om ingen lösning hittas 31.12.2022.

Landskapsregeringens synpunkt

I propositionen sägs att den lag som behövs för att ändra 30 § 9 punkten i självstyrelselagen ska vara godkänd eller åtminstone godkänd att vila innan lagen om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar kan antas. Landskapsregeringen konstaterar ånyo att det inte idag finns en överenskommelse om en ändring 30 § 9 punkten i självstyrelselagen och att en ändring av självstyrelselagen kräver lagtingets bifall. Ålands landskapsregering har sedan hösten 2020 påtalat detta problem i flera utlåtanden och det är beklagligt att ärendet inte prioriterats och en lösning hittats.

Lantråd Veronica Thörnroos

Minister Annika Hambrudd

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, susanne.eriksson@lagtinget.ax
Statsrådets kansli, registratorskontoret.srk@gov.fi
Heidi Kaila, statsrådets kansli, heidi.kaila@gov.fi
Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@gov.fi
Mia Mäkinen, social- och hälsovårdsministeriet, mia.makinen@gov.fi
Janina Groop-Bondestam, justitieministeriet, janina.groop-bondestam@gov.fi
Noora Löfström, statsrådets kansli, noora.lofstrom@gov.fi
Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi